Еразм Роттердамський

Мистецтво запам'ятовування

Дезидерій. Еразмій.

Дезидерій. Як посуваються твої наукові заняття, Еразміє?

Еразмій. Не дуже-то, по-моєму, до мене музи прихильні. Але мої справи пішли б далеко успішніше, якби я міг від тебе мати невеличку допомогу.

Дезидерій. Ні в чому тобі не відмовляю, аби тільки це тобі знадобилось. Отож кажи, у чому річ.

Еразмій. Я впевнений, що немає на світі жодного з таємних мистецтв, якого б ти не знав.

Дезидерій. Ой, якби ж то так було!

Еразмій. Я чув, що існує якесь мистецтво запам'ятовування, яке дозволяє при малих зусиллях вивчити всі вільні науки.

Дезидерій. Що я чую? Ти бачив таку книгу?

Еразмій. Бачив. І не тільки бачив, а й переконався, що вчителя немає.

Дезидерій. Що містила в собі ця книга?

Еразмій. Різні зображення, наприклад, драконів, левів, леопардів та інших тварин, далі різні коліщата, а в них слова — і грецькі, і латинські, єврейські, а деякі з варварських мов.

Дезидерій. Чи в заголовку було вказано, протягом скількох днів можна засвоїти науки?

Еразмій. Так, протягом чотирнадцяти днів.

Дезидерій. Гучна обіцянка, нічого не скажеш. Все ж чи знаєш ти хоч одну людину, яку це мистецтво запам'ятовування зробило б ученим?

Еразмій. Ні, нікого.

Дезидерій. І ніхто інший не бачив такої людини і не побачить, хіба що раніше побачимо такого, хто став багатим з допомогою алхімії.

Еразмій. А мені так хотілося б, щоб це була правда!

Дезидерій. Мабуть, тому, що не в смак тобі здобувати знання ціною великих зусиль.

Еразмій. Звичайно.

Дезидерій. Що ж, так забаглося всевишнім богам. Оті звичайні багатства, як золото, самоцвіти, срібло, палаци, царства тощо, вони інколи дарують лінивим і недостойним. Проте справжні багатства, які становлять нашу безперечну власність, можна набути лише трудом. 1 нам не повинен здаватися тяжким труд, з допомогою якого дістається таке цінне добро, особливо коли ми спостерігаємо, як безліч людей через страхітливі небезпеки й нечувані труднощі рвуться до скороминущих і, порівняно з вченістю, воістину нікчемних благ, причому не завжди досягають мети своїх прагнень. Разом з тим наукові заняття приносять приємні відчуття, якщо хто має в науці певні успіхи. Нарешті,

від тебе самого великою мірою залежить, щоб ти міг з їх допомогою втамувати духовну нудьгу і печаль.

Еразмій. Яким побитом?

Дезидерій. Постарайся, по-перше, полюбити наукові заняття, по-друге, захопитися ними.

Еразмій. А як домогтися цього?

Дезидерій. Поміркуй, скількох чоловік збагатила наука, скількох підняла на вершину пошани і значення. Надто зваж, яка велика різниця між людиною і твариною.

Еразмій. Ти правий.

Дезидерій. Далі ти повинен привчити свій розум зосереджуватись і відчувати задоволення з того, що радше приносить користь, ніж приємність. Те, що само по собі прекрасне і гідне пізнання, попервах подеколи буває обтяжливе для засвоєння, однак із часом від звички всілякі труднощі відходять на задній план. Завдяки цьому ти і вчителя будеш менше втомлювати, і сам легше будеш засвоювати, згідно із словами Сократа, які слід золотими буквами вивести на титульному листі твоєї книги. Якщо будеш допитливий, то пізнаєш багато.

Еразмій. Засвоюю я, щоправда, досить швидко, але засвоєне миттю зникає.

Дезидерій. Виходить, ти свого роду дірява бочка.

Еразмій. Так воно і є, але зарадити цьому не можу.

Дезидерій. Треба замазати щілини, щоб вода не текла.

Еразмій. Чим замазати?

Дезидерій. Не мохом і гіпсом, а наполегливістю. Хто завчає слова, не розуміючи їх значення, швидко їх

забуває, бо слова, як каже Гомер, "крилаті" і легко відлітають, якщо їх не стримує вантаж значення. Отож насамперед старайся зрозуміти суть речі, відтак іще раз гарненько все обміркуй і зваж. І треба, як я вже зазначив, привчати розум до того, щоб він умів мислити зосереджено кожен раз, коли виникне потреба. Якщо ж у кого розум настільки неотесаний, що до цього звикнути не спроможний, то він для науки ніяк не годиться.

Еразмій. Я прекрасно розумію, як це важко.

Дезидерій. А в кого розум настільки поверховий, що не може зупинитись на якійсь думці, то і слухати довго не спроможний, ні закріпити в пам'яті вивчене. Тривко закарбувати що-небудь можна на свинці, а на воді або на ртуті — речовинах, які постійно пливуть, неможливо нічого відтиснути. Якби тобі вдалося привчити до цього свій розум, то ти з найменшим зусиллям зможеш запам'ятати дуже багато, тим паче, що ти повсякчасно перебуваєш серед учених1, чиї розмови кожний день приносять тобі стільки гідного пізнання.

Еразмій. Так, звичайно.

Дезидерій. Адже, крім розмов за столом, окрім щоденних балачок, ти відразу ж після сніданку маєш змогу почути вісім добірних, дуже дотепних висловів, вибраних з найкращих авторів, і після обіду стільки ж. Підрахуй, скільки їх назбирається за місяць, скільки за рік.

Еразмій. Сила-силенна, якби ж то тільки запам'ятати.

Дезидорів. Отже, коли навколо тебе розмовляють гарною латинською мовою, то що заважає тобі вивчити протягом кількох місяців цю мову, адже неграмотні хлопці за короткий час опановують французьку або іспанську мови?

Еразмій. Піду за твоєю порадою і спробую, чи мій розум здатний звикнути до ярма Муз.

Дезидерій. Іншого мистецтва запам'ятовування, окрім старанності, любові й наполегливості, я не знаю. ,

1 ...повсякчасно перебуваєш серед учених... — Друкарня Й.Фробенв пропагувала твори гуманістів Відродження.